

Odpoveď SR na doplňujúce otázky Výboru pre odstránenie diskriminácie žien k Druhej, tretej a štvrtej periodickej správe SR k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien

General

1. Druhú, tretiu a štvrtú periodickú správu SR k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (ďalej len Periodická správa) vypracovalo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (odbor rodinnej a rodovej politiky, sekcia sociálnej inklúzie, sekcia zamestnanosti a pracovnoprávných vzťahov) a Ministerstvo zahraničných vecí SR (odbor ľudských práv) v spolupráci s vecne príslušnými rezortmi. Konkrétne sa na jej vypracovaní spolupodieľalo Ministerstvo spravodlivosti SR – sekcia medzinárodného a európskeho práva, Ministerstvo vnútra SR - Úrad európskych záležitostí a zahraničných vzťahov a Odbor obchodovania s ľuďmi, sexuálneho vykorisťovania a podpory obetí Úradu boja proti organizovanej kriminalite Prezídia Policajného zboru, Ministerstvo školstva SR – sekcia medzinárodnej spolupráce a sekcia štátnej starostlivosti o šport, Ministerstvo obrany SR – generálny právny zástupca a sekcia legislatívy a práva, Ministerstvo pôdohospodárstva SR – odbor zahraničných vzťahov, Ministerstvo zdravotníctva SR – sekcia zdravotnej starostlivosti, Ministerstvo životného prostredia SR – sekcia európskej integrácie a medzinárodnej spolupráce, Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR – odbor európskej integrácie a legislatívno-právny odbor, Ministerstvo financií SR – odbor medzinárodných vzťahov, Úrad vlády SR – sekcia ľudských práv a menšín, Úrad Splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity, Kancelária verejného ochrancu práv, Štatistický úrad SR a Ústav informácií a prognóz školstva. S uvedenými rezortmi sa uskutočnili dve koordinačné porady, na ktorých bolo dohodnuté, ktorý rezort je zodpovedný za vypracovanie konkrétneho článku dohovoru. Druhá koordinačná porada potom následne slúžila na identifikáciu potreby doplňujúcich informácií.

Správa bola ešte pred samotným predložením na schválenie vlády SR zaslaná na **pripomienkovanie mimovládny organizáciám**, ktoré sa k správe nevyjadrili, nakoľko ako uviedli, ide o vládnu správu a rozhodli sa vypracovať tieňovú správu.

Správa bola následne pripomienkovaná všetkými rezortmi. V rámci medzirezortného pripomienkového konania **nebola zaslaná ani jedna zásadná pripomienka** (taktiež ani mimovládne organizácie nezaslali hromadnú pripomienku). Vláda SR správu schválila dňa 18. októbra 2006 uznesením č. 870/2006.

Správa bola prediskutovaná aj na zasadnutí Komisie pre rovnosť príležitostí a postavenie žien v spoločnosti zriadenej pri Výbore NR SR pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien.

Constitutional, legislative and institutional framework

2. V marci 2007 uplynulo prvých päť rokov od zriadenia inštitútu verejného ochrancu práv v Slovenskej republike. Za uvedené obdobie bolo verejnému ochrancovi práv doručených viac ako 11 000 podnetov. Okrem toho je každoročne verejnému ochrancovi práv doručených množstvo ďalších podaní, ktoré nepatria do jeho zákonom ustanovenej pôsobnosti. V týchto prípadoch poskytne vždy Kancelária verejného ochrancu práv podávateľovi právne usmernenie, pozostávajúce z vysvetlenia právnej úpravy, vzťahujúcej sa na daný prípad, možnosti riešenia, ako aj prípadného poskytnutia kontaktov na organizácie,

ktoré môžu byť podávateľovi pri riešení jeho veci nápomocné. Tieto aktivity, cieľom ktorých je zvyšovanie právneho vedomia obyvateľstva, sú poskytované z vlastnej iniciatívy verejného ochrancu práv, nad rámec uložených zákonných povinností. Za prvé päťročné obdobie bolo, mimo už spomínaného počtu podnetov, takto poskytnutých viac ako 22 000 právnych usmernení. Počet podaní žien tvorí ročne cca 36 % - 39 % z uvedeného počtu.

Problematika diskriminácie bola predmetom viac ako 100 doručených podaní, z toho cca 40 % bolo vybavených ako podnet podľa zákona o verejnom ochrancovi práv a cca v 60 % bolo podávateľovi poskytnuté právne usmernenie. Rovnako ako v prípade podnetov všeobecne, aj v prípade podozrenia z diskriminácie sa počet podaní žien pohybuje okolo 30 %. Kancelária verejného ochrancu práv nezaznamenala výrazné zmeny v počte doručených podnetov ani po nadobudnutí účinnosti zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý zveruje problematiku diskriminácie do pôsobnosti Slovenského národného strediska pre ľudské práva.

Za prvých päť rokov činnosti verejný ochranca práv preukázal 572 prípadov porušenia základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb. Ani v jednom prípade nešlo o prípad diskriminácie z dôvodu pohlavia, ani diskriminácie z iného dôvodu.

Pohlavie (prípadne pohlavie a iný diskriminačný faktor, napríklad vek alebo sociálny status či príslušnosť k národnostnej menšine alebo etnickej skupine pri podozrení z viacnásobnej diskriminácie) bolo v podaniach zastúpené v minimálnej miere. S uvedeným problémom sa stretávame skôr v rámci neformálnych stretnutí a besied s občanmi a našich priamych mediálnych vystúpení s možnosťou diváckych, resp. poslucháčskych vstupov. Skúsenosti s diskriminačným konaním sú v prevažnej miere uvádzané v súvislosti s pracovnoprávnymi vzťahmi, najmä v súkromnej sfére. Spravidla ide o problém prijímania do zamestnania alebo vytváranie nepriateľského prostredia na pracovisku.

Okrem, už v predchádzajúcich materiáloch uvádzanom prípade¹, sa na verejného ochrancu práv obrátili napríklad:

- riaditeľka personálneho oddelenia krajského školského úradu s tým, že zo strany nadriadenej zamestnankyne dochádza k ponižovaniu zamestnancov, vyvolávaniu atmosféry strachu, nespravodlivým obvineniam, či „neštandardnému“ znižovaniu stavu zamestnancov;
- vysokoškolská pedagogička, ktorá namietala diskriminačné konanie zo strany vedenia vysokej školy (fakulty), týkajúce sa nepredĺženia je pracovného pomeru, oneskoreného zaradenia do vyššej platovej triedy v rozpore so zákonom, ako aj ďalších skutočností súvisiacich s ukončením jej pracovného pomeru;
- učiteľka základnej školy, ktorej súd rozsudkom potvrdil diskriminačné konanie zo strany zamestnávateľa, ale ani následne nedošlo k náprave; v danom prípade boli okrem pretrvávajúcej diskriminácie súčasťou podnetu aj námietky podávateľky,

---

¹ Na verejného ochrancu práv sa obrátil kolektív zamestnancov jednej strednej školy. Vo svojom podnete uviedli, že riaditeľ školy nerieši ich sťažnosť na jedného z vedúcich zamestnancov, ktorý každý deň uplatňoval na pracovisku psychický teror výrokmi ponižujúcimi ženské pohlavie typu „žena nepatrí do spoločnosti“, „žena nie je človek“, „prečo sa žena hrabe medzi ľuďmi“. Verejný ochranca práv podnet preskúmal a zistil, že pracovnoprávne vzťahy s príslušným vedúcim pracovníkom tejto školy boli riešené v rámci danej organizácie na jej operatívnych poradách. Vedúcemu pracovníkovi bolo uložené upozornenie a bol výslovne vyzvaný, aby osobné vzťahy so svojimi podriadenými riešil vhodným spôsobom. Na výzvu verejného ochrancu práv o poskytnutie informácie a predloženie stanoviska riaditeľ školy oznámil, že danému vedúcemu pracovníkovi je daná výpoveď.

týkajúce sa prejednávania petície rodičov za jej odvolanie z dôvodu nepedagogického správania k žiakom;

- učiteľka strednej školy, namietajúca diskrimináciu v tom, že jej omyl spočívajúci v uvedení nesprávnych štatistických údajov bol predmetom až dvoch dodatkov k zápisnici z porady vedenia a chyby iných kolegov, vrátane pochybenia riaditeľky školy neboli písomne podchytené vôbec;
- zdravotná sestra, ktorá sa cítila byť diskriminovaná, pretože má tri deti, ktoré vychováva sama a jej nadriadená sa vyjadrila, že nepotrebuje takého zamestnanca, ktorý bude často doma s deťmi, boli o nej rozširované nepravdivé vyhlásenia a bezdôvodne odobraté osobitné finančné ohodnotenie;
- matka, ktorá sa domnievala, že dochádza k diskriminácii jej dcéry pri prijímaní do zamestnania v súkromnej vzdelávacej organizácii z dôvodu, že študovala cudzí jazyk v Kanade a uvedená organizácia, podľa jej tvrdení, prijíma len lektorov z Anglicka.

Vo všetkých uvedených prípadoch šlo o diskrimináciu na pracovisku, aj keď uvádzaným dôvodom diskriminácie nebolo výlučne pohlavie, ale skôr „iné postavenie“, spočívajúce v konfliktnom vzťahu so zamestnávateľom.

Verejný ochranca práv v Slovenskej republike je nezávislý ústavný orgán, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom o verejnom ochrancovi práv chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom. Pri preskúmaní podnetu verejný ochranca práv zisťuje, ktoré základné právo bolo porušené a či bolo porušené orgánom verejnej správy. To sú základné podmienky potrebné na to, aby podnet patril do pôsobnosti verejného ochrancu práv. V pracovnoprávných vzťahoch však aj orgán verejnej správy, ktorý vystupuje ako zamestnávateľ, nerozhoduje v súvislosti s výkonom verejnej správy. Z uvedeného dôvodu problematika diskriminácie v pracovnoprávných veciach nie je v pôsobnosti verejného ochrancu práv.

I napriek tomu, ak ide o preukázateľné porušovanie zásady rovnakého zaobchádzania zamestnávateľskými subjektami vo verejnom sektore, verejný ochranca práv aj v prípade odloženia podnetu z dôvodu nedostatku pôsobnosti upozorní zamestnávateľa (prípadne nadriadený orgán) na potrebu dodržiavania právnych predpisov v danej oblasti, prípadne si vyžiada stanovisko k uvedenému problému a vyzve na prijatie vhodných opatrení. Tento postup je zvlášť odôvodnený v prípadoch, kedy predmetom podnetu nie je len samotné diskriminačné konanie, ale aj súvisiace úradné postupy, resp. vybavovanie sťažností či žiadostí o informácie. Okrem toho, ako už bolo uvedené, podávateľovi poskytneme podrobné právne usmernenie.

Ďalšia skupina podnetov sa týkala, podľa podávateľov, diskriminačnej legislatívy, najmä v sociálnej oblasti pri poskytovaní dôchodkov, ale aj v súvislosti s materským a príspevkom pri narodení dieťaťa. Na verejného ochrancu práv sa napríklad obrátila adoptívna matka, ktorá podľa platnej právnej úpravy nedostáva materské v plnom rozsahu, čím sa cíti byť finančne diskriminovaná. Iná adoptívna matka pocítovala ako diskrimináciu skutočnosť, že nárok na príplatok k materskému má podľa zákona len matka, ktorá dieťa porodila. Právnu úpravu v dôchodkových veciach podľa už neúčinných predpisov pocítovala ako diskriminačnú iná podávateľka, ktorá namietala podmienky priznávania vdovského dôchodku v závislosti od počtu vychovaných detí.

Verejný ochranca práv v Slovenskej republike nedisponuje legislatívnou právomocou, nemôže samostatne iniciovať zmenu v právnom poriadku. Napriek tomu, ak sa pri vybavovaní podnetov stretne s problémom nedostatočnej, prípadne nevhodnej právnej úpravy, obracia sa na príslušné výbory národnej rady, osobitne na Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien a svoje poznatky a pripomienky k legislatíve pravidelne uvádza aj v správach o činnosti, ktoré každý rok predkladá Národnej rade Slovenskej republiky. V rámci spolupráce s uvedeným výborom bol verejný ochranca práv účastný napríklad aj rokovania v súvislosti s návrhom mimovládnej organizácie vo veci zmeny zákona, podľa ktorého nárok na štátnu sociálnu dávku – príspevok pri narodení dieťaťa nevzniká matke, ktorá po pôrode bez súhlasu ošetrojúceho lekára opustí dieťa v zdravotníckom zariadení, čo bolo považované za diskriminačné.

Z doterajších poznatkov verejného ochrancu práv vyplýva, že subjektívne pocity diskriminácie vo viacerých prípadoch nespĺňali zákonné podmienky diskriminácie a v prípade diskriminačného konania, zvlášť vo forme obťažovania, je problematickým zabezpečovanie dôkazov. Rovnako je potrebné uviesť, že napriek už zaznamenaným pozitívnym zmenám, ešte značná časť obyvateľstva nemá potrebné znalosti o tom, aké práva im prináležia, ako si ich môžu uplatňovať, akými povinnosťami sú viazaní, ani aký je obsah antidiskriminačných ustanovení.

Aj z uvedeného dôvodu venuje Kancelária verejného ochrancu práv problematike diskriminácie pri zvyšovaní právneho vedomia verejnosti veľkú pozornosť. Zástupcovia kancelárie sa pravidelne zúčastňujú rôznych aktivít (konferencií, seminárov, praktických výcvikov) a vystúpení v médiách. Len za obdobie posledného roka šlo o viac ako desať podujatí venovaných tejto téme. Predchádzanie diskriminácii ako aj možnosti riešenia diskriminácie, vrátane právnych záruk ochrany pred diskrimináciou sú aj predmetom vzdelávacích podujatí pre zamestnancov kancelárie. Antidiskriminačné opatrenia z dôvodu pohlavia, napríklad v súvislosti s tehotenstvom a materstvom aplikuje Kancelária verejného ochrancu práv v neposlednom rade aj v rámci svojej vlastnej činnosti úpravou pracovných podmienok.

Zo štatistického hľadiska počet podnetov namietajúcich diskriminačné konanie netvorí veľkú časť podaní adresovaných verejnému ochrancovi práv. Dôležitosť ochrany týchto práv a slobôd, ktorú im prikladá verejný ochranca práv a jeho kancelária je však zrejmý aj z počtu a zamerania aktivít, ktorých sú predmetom.

3. Tak ako uvádza bod 20 Periodickej správy Opčný protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, samotný Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, ako aj všetky medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách majú prednosť pred zákonmi. Uvedené zakotvuje článok 7 ods. 5 Ústavy SR „*Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.*“ Na základe uvedeného má Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien rovnaké postavenie ako ostatné ľudskoprávne medzinárodné zmluvy prijaté po nadobudnutí platnosti uvedeného ustanovenia.

Pokiaľ ide o odvolávanie sa počas súdneho konania na Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, pozri bod. 4.

4. V súčasnosti je v NR SR predložený na schválenie vládny návrh zákona², ktorým bude druhýkrát novelizovaný antidiskriminačný zákon. Rozhodnutím predsedu Národnej rady Slovenskej republiky č. 486 z 9. novembra 2007 bol uvedený návrh zákona pridelený na prerokovanie ústavnoprávnemu výboru, výboru pre sociálne veci a bývanie a gestorskému výboru, ktorým bol určený výbor pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien. Lehota na jeho prerokovanie bola určená do 24. januára 2008 a v gestorskom výbore do 25. januára 2008.

Druhá novela antidiskriminačného zákona bola pripravená z viacerých dôvodov. Predovšetkým je to povinnosť SR transponovať do svojho právneho poriadku smernicu Rady 2004/113/ES z 13. decembra 2004 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám (táto povinnosť vyplýva členským štátom priamo z čl. 17 citovanej smernice). Ďalšie zmeny, ktoré predmetná novela prináša, vychádzajú jednak z námietok Komisie Európskych spoločenstiev zaslaných vláde SR vo formálnych oznámeniach, z podnetov členov medzirezortnej expertnej komisie pre novelizáciu antidiskriminačného zákona, ako aj z podnetov mimovládnych organizácií a verejností, participujúcich na tomto procese.

S cieľom rozšíriť ochranu pred diskrimináciou a prispieť k zvýšeniu právnej istoty, predložená novela prináša najmä tieto zmeny v antidiskriminačnom zákone:

- Vo všeobecných ustanoveniach zákona sú **demonštratívne vymenované konkrétne dôvody** (pohlavie, náboženské vyznanie alebo viera, rasa, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotné postihnutie, vek, sexuálna orientácia, manželský stav a rodinný stav, farba pleti, jazyk, politické alebo iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, majetok, rod alebo iné postavenie; t.j. otvorený výpočet dôvodov) na základe ktorých sa diskriminácia zakazuje.

(V platnom zákone je v § 2 ods. 1 zakotvený absolútny zákaz diskriminácie z akéhokoľvek dôvodu. V rámci prípravy novely sa však dospelo k záveru, že takto široko koncipovaný zákaz môže byť v aplikačnej praxi kontraproduktívny).

- V navrhovanej novele je obsiahnutá nová zákonná **definícia sexuálneho obťažovania** - ako jednej z foriem diskriminácie. Podľa navrhovaného § 2a ods. 5 definícia znie: „*Sexuálne obťažovanie je verbálne, neverbálne alebo fyzické správanie sexuálnej povahy, ktorého úmyslom alebo následkom je alebo môže byť narušenie dôstojnosti osoby, a ktoré vytvára zstrašujúce, ponižujúce, zneuctujúce, nepriateľské alebo urážlivé prostredie*“.

- **Čiastočne sa mení systematika zákona.** Platný zákon obsahuje osobitnú úpravu zákazu diskriminácie v jednotlivých oblastiach (sociálneho zabezpečenia, zdravotnej starostlivosti, poskytovaní služieb a tovarov, vo vzdelaní a v pracovnoprávných vzťahoch a obdobných právnych vzťahoch), pričom pre konkrétnu oblasť ustanovuje zákaz diskriminácie len z niektorých - taxatívne vymedzených dôvodov. Takáto úprava neodôvodnene zužuje ochranu pred diskrimináciou a spôsobuje vnútorný nesúlad jednotlivých ustanovení zákona, čo viackrát namietla aj Komisia. Navrhované znenie preto vo všeobecnom ustanovení (§ 2 ods. 1) demonštratívne uvádza dôvody (pozri text vyššie),

---

² Návrh zákona ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov.

pre ktoré sa **diskriminácia zakazuje vo všetkých antidiskriminačným zákonom vymedzených oblastiach**. Úprava zákazu diskriminácie pre konkrétnu oblasť následne odkazuje na tento „všeobecný zákaz“.

- Novo navrhované ustanovenie § 8a prináša úpravu **dočasných vyrovnávacích opatrení** (pozri text nižšie k bodu 5).
- Došlo tiež k **zmenám v ustanoveniach procesnej povahy**, upravujúcich prostriedky právnej ochrany (§ 9 – 11 antidiskriminačného zákona):
  - Bola spresnená terminológia – doposiaľ používané spojenie „konanie/-ia vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania“ sa nahrádza spojením „konanie/-ia vo veciach **súvisiacich s porušením zásady rovnakého zaobchádzania**.“
  - Novela explicitne uvádza **mediáciu**³ t.j. formu mimosúdneho zmierovacieho konania ako jeden zo spôsobov ochrany práv.
  - V ustanovení § 11 ods. 2 zakotvujúcom tzv. prenesené dôkazné bremeno sa **slovo „dôkazy“ nahrádza slovom „skutočnosti“**, čím sa sleduje uľahčenie procesného postavenia žalobcu v konaní pred súdom.

Presadzovanie a poskytovanie ochrany pred diskrimináciou (či už prostredníctvom vzdelávania, monitoringu, alebo poskytovania právnej pomoci) je hlavnou náplňou činnosti Slovenského národného strediska pre ľudské práva (stredisko), ktorého postavenie a právomoci upravuje zákon č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov.

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva na základe antidiskriminačného zákona má rozšírené kompetencie v oblasti monitoringu a právnej pomoci obetiam diskriminácie vrátane diskriminácie z hľadiska rodovej rovnosti: „Stredisko plní úlohy v oblasti ľudských práv a základných slobôd vrátane práv dieťaťa. Stredisko na tento účel najmä:

- a) monitoruje a hodnotí dodržiavanie ľudských práv a dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania podľa osobitného zákona, 1aa)
- b) zhromažďuje a na požiadanie poskytuje informácie o rasizme, xenofóbii a antisemitizme v Slovenskej republike,
- c) uskutočňuje výskumy a prieskumy na poskytovanie údajov v oblasti ľudských práv, zhromažďuje a šíri informácie v tejto oblasti,
- d) pripravuje vzdelávacie aktivity a podieľa sa na informačných kampaniach s cieľom zvyšovania tolerancie spoločnosti,
- e) zabezpečuje právnu pomoc obetiam diskriminácie a prejavov intolerancie,
- f) vydáva na požiadanie fyzických osôb alebo právnických osôb alebo z vlastnej iniciatívy odborné stanoviská vo veciach dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania podľa osobitného predpisu, 1aa)
- g) poskytuje knižničné služby a
- h) poskytuje služby v oblasti ľudských práv.“

---

³ Zákon č. 420/2004 Z. z. o mediácii a o doplnení niektorých zákonov.

Druhým článkom novely antidiskriminačného zákona sa navrhujú aj zmeny v niektorých ustanoveniach zákona č. 308/1993 Z. z., ktorým sa zriaďuje stredisko; konkrétne:

- opäť sa rozširuje pôsobnosť strediska – podľa novej úpravy stredisko bude (okrem existujúcich právomocí) oprávnené vykonávať **tzv. nezávislé zisťovania** týkajúce sa diskriminácie a **vypracovávať a uverejňovať správy a odporúčania o otázkach súvisiacich s diskrimináciou.**
- **Správa o dodržiavaní ľudských práv**, ktorú je stredisko každoročne povinné vypracovať a zverejniť, bude na základe požiadavky transponovanej smernice odteraz musieť **obsahovať aj osobitnú časť, venovanú výslovne problematike dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania.**

Stredisko bolo tiež členom Komisie pre prípravu novelizácie antidiskriminačného zákona, ktorá bola zriadená pri Úrade vlády SR. V rámci legislatívneho procesu zástupkyňa strediska sa pravidelne zúčastňovala zasadnutí komisie a predkladala komisii pripomienky a pozmeňujúce návrhy strediska týkajúce sa novelizácie antidiskriminačného zákona.

V súvislosti s možnou diskrimináciou žien možno spomenúť, že v rámci pripomienkového konania stredisko zaslalo odborné stanovisko k návrhu právnej úpravy dočasných vyrovnávacích opatrení a v pripomienkach sa stredisko vyjadrilo okrem iného aj v návrhu definície sexuálneho obťažovania.

Na Slovenské národné stredisko pre ľudské práva sa doteraz obrátilo so žiadosťou o poradenstvo pri prípadoch diskriminácie 136 žien.

V prípade opísanom v bode 75 Periodickej správy – diskriminácia lekárky pri výberovom konaní z dôvodu, že je žena, stredisko vydalo odborné stanovisko (č/POL:358/2005 z 27. 6. 2005), v ktorom považovalo namietané konanie za diskrimináciu sťažovateľky z dôvodu pohlavia. Vo svojej argumentácii sa stredisko okrem iného odvolalo i na **Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien.**

Na základe odborného stanoviska strediska sa dotknutá lekárka rozhodla podať prostredníctvom svojej právnej zástupkyne žalobu na porušenie zásady rovnakého zaobchádzania na príslušný súd. Odborné stanovisko strediska bolo súčasťou spisového materiálu. Právnička strediska sa ako verejnosť zúčastňovala jednotlivých pojednávaní vo veci.

Okresný súd Žilina v konaní č. 27C 312/05 v júni 2007 rozhodol tak, že návrh navrhovateľky v celom rozsahu zamietol a zaviazal navrhovateľku uhradiť súdny poplatok a trovy konania. Podľa informácií od právnej zástupkyne navrhovateľky sa táto rozhodla nepodať voči predmetnému rozsudku odvolanie, čím toto rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť.

V prípade kazateľky, ktorej z dôvodu, že je žena, príslušná cirkev neumožnila vykonávať kazateľskú funkciu napriek tomu, že výkon tejto funkcie v danej cirkvi podľa jej vnútorných predpisov nebol ženám zakázaný- sťažovateľka po poučení o možnosti riešiť vec súdnou cestou sa rozhodla nepodať na súd žalobu.

Tento prípad bol v tomto roku aj predmetom prípadových štúdií (case- study) riešených v rámci pracovnej skupiny „*Dynamic Interpretation*“ EQUINETU – European Network of

Equality Bodies, ktoré budú v roku 2008 uverejnené v publikácii pracovnej skupiny. (www.equineteurope.org)

Prípád opísaný v bode 76 Periodickej správy bol vyriešený mimosúdnou cestou tak, ako je opísané v správe.

5. V rámci vyššie uvedeného návrhu zákona sa novo navrhnutým ustanovením § 8a zavádza úprava **dočasných vyrovnávacích opatrení**. Ich koncepcia bola pripravená v súlade s medzinárodnou právnou úpravou ako významným prameňom práva v oblasti diskriminácie, ako aj v súlade s Ústavou Slovenskej republiky a na jej príprave sa aktívne podieľali okrem členov medzirezortnej expertnej komisie aj experti z prostredia mimovládnych organizácií, ľudsko-právnych inštitúcií a ďalší odborníci pôsobiaci v predmetnej oblasti.

Vychádzajúc zo základných zásad medzinárodnej úpravy dočasných vyrovnávacích opatrení, novela prináša ich úpravu v nasledovnom znení:

„§ 8a

(1) Diskriminácia nie je prijatie dočasných vyrovnávacích opatrení orgánmi štátnej správy smerujúcich k odstráneniu znevýhodnení vyplývajúcich z dôvodov rasového alebo etnického pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, pohlavia, veku alebo zdravotného postihnutia, ktorých cieľom je zabezpečiť rovnosť príležitostí v praxi. Takýmito dočasnými vyrovnávacími opatreniami sú najmä opatrenia:

- a) zamerané na odstránenie foriem sociálneho a ekonomického znevýhodnenia, ktorými sú disproportčne postihnutí príslušníci znevýhodnených skupín,*
- b) spočívajúce v podporovaní záujmu príslušníkov znevýhodnených skupín o zamestnanie, vzdelávanie, kultúru, zdravotnú starostlivosť a služby,*
- c) smerujúce k vytváraniu rovnosti v prístupe k zamestnaniu a vzdelávaniu najmä prostredníctvom cieľených prípravných programov pre príslušníkov znevýhodnených skupín alebo prostredníctvom šírenia informácií o týchto programoch alebo o možnostiach uchádzať sa o pracovné miesta alebo miesta v systéme vzdelávania.*

(2) Dočasné vyrovnávacie opatrenia uvedené v odseku 1 môžu byť prijaté vtedy, ak:

- a) existuje preukázateľná nerovnosť,*
- b) cieľom opatrení je zníženie alebo odstránenie tejto nerovnosti,*
- c) sú primerané a nevyhnutné na dosiahnutie stanoveného cieľa.*

(3) Dočasné vyrovnávacie opatrenia je možné prijímať len v oblastiach uvedených v tomto zákone.

(4) Orgány podľa odseku 1 sú povinné priebežne monitorovať, vyhodnocovať a zverejňovať prijaté dočasné vyrovnávacie opatrenia s cieľom prehodnotenia opodstatnenosti ich ďalšieho trvania a podávať správy Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva o týchto skutočnostiach. Tieto opatrenia môžu trvať len do doby odstránenia nerovnosti, ktorá viedla k ich prijatiu.

(5) Ustanoveniami odsekov 1 až 4 nie sú dotknuté ustanovenia § 7 a § 8 ods. 3 písm. b) tohto zákona.“

Stereotypes

6. V oblasti vzdelávania sa na základných a stredných školách v rámci integrovaného predmetu **Výchova k manželstvu a rodičovstvu**, ktorý má výrazne interdisciplinárny charakter a je zameraný na utváranie základných vedomostí a zodpovedných postojov v oblasti partnerských vzťahov a rodičovstva, kladie dôraz na rozvoj zodpovednosti za vlastné správanie a pestovanie túžby založiť si v dospelosti rodinu, mať vlastné deti a tieto s láskou vychovávať. Dominantnými témami sú okrem iného: manželstvo a rodina, výchova v rodine, rodičovstvo, **rovnoprávnosť pohlaví**. V rámci čiastkových cieľov sa neopomínajú: výchova k osobnej a občianskej zodpovednosti, zvýraznenie vlastností potrebných pre manželstvo (tolerancia, vzájomné pochopenie, pomoc), príprava na rolu rodiča s poukázaním na krásu rodičovstva a so zdôraznením zodpovednosti oboch rodičov za výchovu dieťaťa, vzťahy, pravidlá a v neposlednej miere i povinnosti postarať sa o rodičov v starobe. Vyučovanie týchto obsahov sa realizuje koedukovane.

V oblasti sociálnych a pracovnoprávných vzťahov existuje v záujme odstraňovania stereotypov možnosť oboch rodičov spolupodieľať sa na rodičovskej dovolenke, čo je legislatívne upravené v Zákonníku práce. Rodičia sa takisto môžu pri starostlivosti o dieťa s nárokom na rodičovský príspevok striedať a je len na ich rozhodnutí, v akých časových úsekoch.

Na základe výskumných zistení možno konštatovať, že v slovenskej populácii výrazne prevažuje pozitívne vnímanie zmien úlohy otca v rodine nad vnímaním negatívnych aspektov týchto zmien. V súčasnosti však zákonom daná možnosť čerpať rodičovské voľno otcom alebo matkou dieťaťa je v praxi otcami využívaná len v 2,2 %. Jedným z hlavných dôvodov tohto stavu je aj fixná suma tejto dávky a pri v priemere vyšších mzdách mužov (27% gender pay gap) z pohľadu udržateľnosti rodinného rozpočtu prevažne na rodičovskom voľne ostávajú matky. Partnerský model rodiny sa stále týka len štvrtiny súčasných slovenských dvojrodičovských rodín s deťmi.

Zmeny, najmä pri presadzovaní sa väčšej participatívosti oboch rodičov, môžu mať tak podobu legislatívnych opatrení a nástrojov spadajúcich pod štátnu či firemnú rodinnú politiku, ako aj formu sociálnych kampaní či propagovania príkladov a výhod nového otcovstva. Vláda SR zatiaľ neuskutočnila osobitnú kampaň za zvýšenie účasti mužov v privátnej sfére, no je si vedomá, že dnešné Slovensko je krajinou, ktorá potrebuje zvýšiť participáciu mužov v rodinnej sfére a slovenská cesta k rodovej rovnosti vedie aj (alebo predovšetkým) cez sféru rodiny.

7. The role of the media in strengthening a non-sexist and non-stereotypical image of women is very important. It is particularly important that media present a balance in different roles of women in the society - the role of mother and housewife, as well as the role of a working woman that by bringing her typical woman's attributes and views is able to accomplish the same tasks as a man. A typical example of a good common practice in slovak electronic media is the creation of moderator couples in show programs or news programs in electronic media or engagement of women as individual moderators of political discussions.

Violence against women

8. V novele antidiskriminačného zákona je definované aj sexuálne obťažovanie tak, ako to vyžaduje európska antidiskriminačná legislatíva.

Vzhľadom k doterajšej absencii zákonnej definície sexuálneho obťažovania nemá stredisko v súčasnosti k dispozícii presnú štatistiku prípadov namietaného sexuálneho obťažovania. Možno konštatovať, že väčšina prípadov, kedy sa ženy obrátili na stredisko so žiadosťou o poradenstvo (136), sa týkala obťažovania najmä na pracovisku všeobecne, nielen sexuálneho.

Podľa pripravovanej zákonnej definície stredisko zavedie osobitnú štatistiku prípadov sexuálneho obťažovania.

9. Už neplatný Trestný zákon č. 140/1961 Zb., ani aktuálny Trestný zákon č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov neobsahuje osobitnú skutkovú podstatu trestného činu „domáce násilie“. Vzhľadom na to, že pojem „domáce násilie“ je veľmi široký, je obsiahnutý vo viacerých skutkových podstatách definovaných v Trestnom zákone.

Štatistika o počte odsúdených osôb za roky 2003 až 2006 za vybrané trestné činy spáchané ako „domáce násilie“

Poznámky k tabuľkám:

Zák. č. 140/1961 Zb.

Zák. č. 300/2005 Z. z.

---

§ 221 - ublíženie na zdraví	§ 155
§ 222 - ublíženie na zdraví	§ 156
§ 231 - pozbavenie osobnej slobody	§ 182
§ 232 - obmedzovanie osobnej slobody	§ 183
§ 215 - týranie blízkej osoby a zverenej osoby	§ 208

(Zdroj: MSSR, sekcia justičnej informatiky a štatistiky, 14.11.2007).

Počet odsúdených	§ 221	§ 222	§ 231	§ 232	§ 215
2003	79	14	3	0	137
2004	148	28	7	0	322
2005	126	24	9	0	336
2006	92	18	7	0	243

Údaje za rok 2006 podľa nového Trestného zákona č. 300/2005 Z.z.

Počet odsúdených	§ 155	§ 156	§ 182	§ 183	§ 208
2006	7	38	1	0	28

**Štatistika o počte poškodených žien
vybranými trestnými činmi spáchanými ako „domáce násilie“
za roky 2003 až 2006**

Poznámky k tabuľkám:

Zák. č. 140/1961 Zb.

Zák. č. 300/2005 Z. z.

---

§ 221 - ublíženie na zdraví	§ 155
§ 222 - ublíženie na zdraví	§ 156
§ 231 - pozbavenie osobnej slobody	§ 182
§ 232 - obmedzovanie osobnej slobody	§ 183
§ 215 - týranie blízkej osoby a zverenej osoby	§ 208

(Zdroj: MSSR, sekcia justičnej informatiky a štatistiky, 14.11.2007).

Počet poškodených žien	§ 221	§ 222	§ 231	§ 232	§ 215
2003	246	34	13	0	81
2004	328	28	22	0	187
2005	270	28	15	0	232
2006	192	18	13	0	175

Údaje za rok 2006 podľa nového Trestného zákona č. 300/2005 Z.z.

Počet poškodených žien	§ 155	§ 156	§ 183	§ 182	§ 208
2006	6	67	1	0	24

**Štatistika o počte odsúdených osôb a poškodených žien
za roky 1998 až 2006**

Počet odsúdených	§ 204	§ 215	§227- § 229	§ 241	§241a	§ 242 -§243	§ 246	§246a
1998	7	18	1	89	0	266	10	0
1999	1	11	0	73	0	263	3	0
2000	4	33	0	60	0	270	13	0
2001	6	23	1	65	0	305	6	0
2002	5	50	0	63	1	218	6	0
2003	8	137	0	72	8	183	7	0
2004	6	322	2	64	9	186	6	0
2005	9	336	1	70	21	168	6	0
2006	10	243	0	51	11	118	15	0

Údaje za rok 2006 podľa nového Trestného zákona č. 300/2005 Z.z.

Počet odsúdených	§ 367	§ 208	§150- § 153	§ 199	§200	§ 201- §202	§ 179	§161
2006	0	38	4	6	3	74	1	0

Počet poškodených žien	§ 204	§ 215	§227- § 229	§ 241	§241a	§ 242 -§243	§ 246	§246a
1998	3	0	0	51	0	117	9	0
1999	0	0	0	43	0	116	2	0
2000	1	10	0	31	0	133	9	0

2001	2	0	0	38	0	122	3	0
2002	2	5	0	30	0	60	2	0
2003	6	81	0	47	3	97	7	0
2004	2	187	0	42	8	36	4	0
2005	6	232	0	46	6	27	3	0
2006	6	175	0	36	7	18	8	0

Údaje za rok 2006 podľa nového Trestného zákona č. 300/2005 Z.z.

Počet poškodených žien	§ 367	§ 208	§150- § 153	§ 199	§200	§ 201- §202	§ 179	§161
2006	0	24	0	2	1	10	0	0

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov z hľadiska implementácie Dohovoru ustanovuje nasledovné právne relevantné skutkové podstaty trestných činov, ktoré sú uvádzané aj v tabuľkách s počtom odsúdených a poškodených.

§ 367	Kupliarstvo
§ 208	Týranie blízkej osoby a zverenej osoby
§150-153	Nedovolené prerušenie tehotenstva
§ 199	Znásilnenie
§ 200	Sexuálne násilie
§ 201-202	Sexuálne zneužívanie
§ 179	Obchodovanie s ľuďmi
§ 161	Neoprávnený experiment na človeku a klonovanie ľudskej bytosti

Zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov z hľadiska implementácie Dohovoru ustanovoval nasledovné právne relevantné skutkové podstaty trestných činov, ktoré sú uvádzané aj v tabuľkách s počtom odsúdených a poškodených.

§ 204	Kupliarstvo
§ 215	Týranie blízkej osoby a zverenej osoby
§ 227-229	Nedovolené prerušenie tehotenstva
§ 241	Znásilnenie
§ 241a	Sexuálne násilie (s účinnosťou od 1. augusta 2001)
§ 242-243	Sexuálne zneužívanie (s účinnosťou od 1. septembra 2002, predtým pohlavné zneužívanie)
§ 246	Obchodovanie s ľuďmi (s účinnosťou od 1. septembra 2002, predtým obchodovanie so ženami)
§ 246a	Klonovanie ľudskej bytosti (s účinnosťou od 1. septembra 2002)

(Zdroj: MSSR, sekcia justičnej informatiky a štatistiky, 14.11.2007).

Odškodňovanie obetí násilných trestných činov bolo v SR prvýkrát upravené zákonom č. 255/1998 Z.z. v znení zákona č. 422/2002 Z.z. Tento zákon nadobudol účinnosť 1. mája 1998. Zákon č. 422/2002 Z.z. rozšíril definíciu „ublíženia na zdraví“ o trestné činy sexuálneho násillia a sexuálneho zneužívania (§ 1 ods. 3 zákona č. 255/1998 Z. z.) a zvýšil sumu odškodného v prípade znásilnenia, sexuálneho násillia a sexuálneho zneužívania. Okrem toho Trestný poriadok zaručuje právne postavenie a práva obeť (poškodeného) bez ohľadu na to, či je poškodeným osoba mužského alebo ženského pohlavia.

Od 1. mája 2006 je účinný zákon č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní obetí násilných trestných činov. Tento zákon upravuje jednorazové finančné odškodnenie osôb, ktorým bola v dôsledku úmyselných násilných trestných činov spôsobená ujma na zdraví.

Podľa § 2 ods. 1 zákona č. 215/2006 Z. z. sa rozumie

a) *poškodeným osoba, ktorej bola v dôsledku trestného činu spôsobená ujma na zdraví, ako aj pozostalý manžel a pozostalé dieťa, a ak ich niet, pozostalý rodič po osobe, ktorej bola trestným činom spôsobená smrť,*

b) *ujmou na zdraví ublíženie na zdraví, ťažká ujma na zdraví, smrť, znásilnenie, sexuálne násillie a sexuálne zneužívania spôsobené trestným činom spáchaným inou osobou.*

V súlade s § 6 zákona č. 215/2006 Z. z. na výpočet odškodnenia, ak ide o ujmu na zdraví, sa primerane použijú ustanovenia zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia. Ak bola trestným činom spôsobená smrť, poškodený má nárok na vyplatenie odškodnenia v sume päťdesiatnásobku minimálnej mzdy (t.j. 50 x 8100 = 405.000,-Sk). Ak právo na odškodnenie majú viacerí poškodení, rozdelí sa uvedená suma medzi nich rovnakým dielom. Ak bola poškodenému spôsobená ujma na zdraví znásilnením alebo sexuálnym násillím, poškodený má nárok na vyplatenie odškodnenia za spôsobenú morálnu škodu v sume desaťnásobku minimálnej mzdy (t.j. 10 x 8100 = 81.000,-Sk). Odškodnenie znásilnenia alebo sexuálneho násillia nevyklučuje možnosť odškodnenia morálnej škody spôsobenej tým istým trestným činom.

Podľa § 6 platného a účinného zákona č. 215/2006 Z. z. celková suma odškodnenia poskytnutá podľa tohto zákona nesmie presiahnuť päťdesiatnásobok minimálnej mzdy (t.j. 50 x 8100 = 405.000.-Sk).

Pokiaľ ide o počet zavraždených v dôsledku domáceho násillia, tabuľka uvádza počet zavraždených, vrátane účasti na samovražde.

Počet zavraždených žien	§219 vražda	§230 účasť na samovražde
2003	17	0

2004	14	0
2005	19	0
2006	20	0

Zdroj: MS SR, 2007

10. Odpoveď na otázku je uvedená v Periodickej správe SR v bode 133, 134 a 135. Tieto ochranné opatrenia sú používané v praxi súdov, nevedú sa však o nich štatistické údaje.

11. § 211 ods. 1 Trestného poriadku (č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov) upravuje súhlas poškodeného s trestným stíhaním. Toto ustanovenie obsahuje podstatne viac trestných činov, pri ktorých sa vyžaduje súhlas poškodeného. Vo vzťahu k problematike diskriminácie žien (resp. k domácemu násiliu) ide však iba o tieto trestné činy: § 157 a § 158 trestného zákona *ublíženie na zdraví z nedbanlivosti* a § 207 Trestného zákona *neposkytnutie pomoci*.

Súhlas poškodeného (§ 211)

(1) Trestné stíhanie pre trestný čin... ublíženia na zdraví podľa § 157 a 158,... neposkytnutia pomoci podľa § 177... proti tomu, kto je vo vzťahu k poškodenému osobou, voči ktorej by mal poškodený ako svedok právo odoprieť výpoveď, možno začať a v už začatom trestnom stíhaní pokračovať iba so súhlasom poškodeného.

(2) Ustanovenie odseku 1 sa nepoužije, ak takým činom bola spôsobená smrť .“

Z uvedeného vyplýva, že pre ostatné trestné činy súhlas poškodeného nie je potrebný, teda ide o trestné činy stíhané *ex officio* (ide najmä o trestné činy: pozbavenie osobnej slobody (§ 182), obmedzovanie osobnej slobody (§ 183), ale predovšetkým úmyselné ublíženie na zdraví, ktoré je „klasickou“ formou násilia páchaného na ženách (§ 155 a 156).

Už neplatný Trestný poriadok č. 141/1961 Zb. v ustanovení § 163a súhlas poškodeného upravoval rovnako iba s tým rozdielom, že skutkové podstaty boli inak číselne označené (ublíženie na zdraví (§ 223 a 224), neposkytnutie pomoci (§ 207).

Ustanovenia Trestného zákona na ochranu pred domácim násilím

Zák. č. 141/1961 Zb.

Zák. č. 300/2005 Z. z.

---

§ 204 - kupliarstvo	§ 368
§ 215 - týranie blízkej osoby a zverenej osoby	§ 208
§ 227 -229 nedovolené prerušenie tehotenstva	§ 150-153
§ 241 - znásilnenie	§199
§ 241a - sexuálne násilie	§ 200
§ 242 -243 - sexuálne zneužívanie	§ 201-202
§ 246 obchodovanie s ľuďmi	§ 179
§ 246a - klonovanie ľudskej bytosti	§ 161

12. Otázku práva rozvedeného manžela/manželky na náhradné bývanie upravuje Občiansky zákonník v § 685 až § 716. Podľa § 712 ods. 3 náhradným ubytovaním je byt s jednou obytnou miestnosťou alebo obytná miestnosť v slobodárni, ubytovni alebo v iných zariadeniach určených na trvalé bývanie alebo podnájom v zariadenej alebo nezariadenej časti bytu u iného nájomcu. Byt alebo obytnú miestnosť môžu užívať viacerí nájomcovia. Ako uvádza Periodická správa, súd stanovuje, kedy a za akých podmienok sa násilníkovi neposkytuje bytová náhrada. V tejto súvislosti sa však nevedú nijaké štatistické údaje.

Trafficking and exploitation of prostitution

13. Detailné informácie o počte žien, ktoré boli obchodované na územie SR neexistujú, nakoľko v SR zatiaľ nebol zavedený jednotný zber informácií v tejto oblasti (jeho zavedenie je však cieľom Národného akčného plánu na boj proti obchodovaniu s ľuďmi). Problematiku návratov obetí obchodovania s ľuďmi zabezpečuje Medzinárodná organizácia pre migráciu Slovensko (IOM) v rámci jej *Programu návratu a reintegrácie obchodovaných osôb*. Ministerstvo vnútra SR, v prípade, že bude do jeho *Programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi* zaradená obeť-cudzinec, uzatvorí dohodu s IOM o zabezpečení návratu takejto obeť do krajiny pôvodu. Samozrejme udeje sa tak buď na dobrovoľnú žiadosť obeť, alebo v prípade porušenia podmienok programu zo strany obeť, ak obeť v krajine pôvodu nehrozí nebezpečenstvo. Ministerstvo vnútra SR disponuje len štatistikou počtu stíhaných páchatel'ov obchodovania s ľuďmi, ktorých počet v roku 2007 k 31. 10. 2007 je 9 (8 mužov a 1 žena), 15 obeť (žien), nápad tejto trestnej činnosti je 13, z toho 4 objasnené. V štatistike trestnej činnosti kupliarstva je 17 prípadov nápad, z toho 10 objasnených, 14 stíhaných páchatel'ov (z toho 11 mužov a 3 ženy), poškodené sa pri tomto trestnom čine neuvádzajú.

Celkový počet obeť (2002 – 2005)

	2002	2003	2004	2005
obchodovanie s ľuďmi	24	43	33	18

Počet žien – obeť obchodovania s ľuďmi (2002-2005)

	2002	2003	2004	2005
obchodovanie s ľuďmi	22	42	29	16

Zdroj: MV SR, 2006

Štatistika o počte odsúdených, poškodených (obetí trestných činov) a odškodnených osôb za roky 1998 až 2004

Počet odsúdených	§ 246
1998	10
1999	3
2000	13
2001	6
2002	6
2003	7
1.polrok 2004	6

Zdroj: MS SR, 2005

14. V súčasnosti neexistuje žiadna štatistika o počte žien a dievčat činných v prostitúcii, nakoľko prostitúcia v SR nie je zákonom regulovaná ani zakázaná. Trestné je iba koristenie z prostitúcie, ktoré je postihnutelné podľa § 367 Trestného zákona ako trestný čin kupliarstva. Pod pojmom prostitúcia sa rozumie uspokojovanie sexuálnych potrieb iného súložou, iným spôsobom pohlavného styku alebo iným obdobným sexuálnym stykom za odmenu. Pôvodná skutková podstata trestného činu kupliarstva bola súčasným trestným zákonom rozšírená; od 1. januára 2006 je trestné aj využitie, získanie a ponúknutie na vykonávanie prostitúcie, ako aj umožnenie jej vykonávania.

The Slovak Republic is party to all important international instruments concerning the fight against trafficking in human beings including for the purposes of prostitution and other forms of sexual exploitation (United Nations Organization, Council of Europe, European Union). The relevant European legislation was appropriately transposed into the Slovak legal order.

The Slovak Republic is party to the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (Convention) as well as to the Protocol to Prevent, Suppress and Punish the Trafficking in Persons, especially Women and Children supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime (announcement No. 34/2005 Coll.). The government of the Slovak Republic agreed in its Resolution No. 423 of 10 May 2006 with the signature of the Convention. The Convention was signed by the Permanent Representative of the Slovak Republic to the Council of Europe on behalf of the Slovak Republic during the 116th session of the Committee of Ministers of the Council of Europe on 19 May 2006. The Convention, which enters into force on 1 February 2008, enters into force on the same day for the Slovak Republic as well. The entry into force of the Convention falls into the period of the Chairmanship of the Slovak Republic of the Committee of Ministers of the Council of Europe. The Convention is according to the article 7, paragraph 5 of the

Constitution of the Slovak Republic an international treaty, which directly confers rights or imposes duties on natural and legal persons and has precedence over laws. In accordance with article 86 d) of the Constitution of the Slovak Republic the National Council of the Slovak Republic approved the ratification of the Convention on 30 January 2007 and President of the Slovak Republic ratified the Convention on 27 March 2007.

With a view to implement its international commitments, notably the provisions of the relevant international conventions, the Slovak Republic has adopted specific legislative measures in the field of criminal law. The paragraph 179 of the current Penal Code envisages the criminal offence of trafficking in human beings and the paragraph 180 and 181 the criminal offence of trafficking in children. The paragraph 179 forbids and punishes the trafficking in human beings for the purposes of prostitution or other forms of sexual exploitation including pornography.

Furthermore the sexual abuse establishes the criminal offence of sexual abuse, which is punishable under the Penal Code. According to the paragraph 201 of the Penal Code, who has sexual intercourse with a person who is less than fifteen years old or who sexually abuses such a person in any other way will be punished. According to the paragraph 202 of the Penal Code who leads a person who is less than eighteen years old to an extramarital intercourse or abuses her sexually in any other way and if such a person is entrusted to his care or under his supervision or is a dependent person, or it is done for the benefit, will be punished.

Participation in decision-making and representation at the international level

16. V para 102 Periodickej správy uvádzané údaje svedčia o neúspechu aktivít za dosiahnutie v podstate 30% zastúpenia žien na kandidátnych volebných listinách politických strán. Dôvodom neúspechu nebola zlá príprava alebo nedostatok informovanosti, lebo príprava oboch zákonov bola spojená s kampaňou na úrovni mimovládnych organizácií. Hlavným problémom bol konzervatívny postoj väčšiny politických strán, dokonca aj strán sociálno-demokraticky orientovaných. Negatívny postoj preukázali aj ženy – političky, ktoré argumentovali tým, že si neprajú, aby im niekto mohol vyčítať, že sa do politických funkcií dostali nie na základe svojich schopností, ale na základe kvóty. Napriek vysvetleniam a lobingu nakoniec v roku 2001 poslanci návrh zákon odmietli. V roku 2003 návrh vládneho zákona odmietlo vedenie ministerstva vnútra, na pôde ktorého bol pripravený, predložiť na ďalší administratívny postup, takže k hlasovaniu o tomto návrhu zákona nedošlo.

17. Vo voľbách v roku 2006 bolo z celkového počtu 150 poslancov do Národnej rady Slovenskej republiky zvolených celkom 24 žien, čo predstavovalo 16%. Aktuálne je v parlamente 29 žien (v dôsledku viacerých zmien a prechodov), čo predstavuje 19,3%. Na základe uvedeného možno konštatovať, že i keď bolo zvolených do parlamentu menej žien ako vo voľbách v roku 2002, po rôznych presunoch na postoch a neskorších zmenách ich je v súčasnosti viac ako v predošlom parlamente. Napriek tomu nemožno stále hovoriť o ich vyváženom zastúpení.

Dňa 30. novembra 2007 bola za ministerku pôdohospodárstva vymenovaná Zdenka Kramplová, v súčasnosti tak vo vláde SR pôsobia dve ženy.

V **diplomatických službách** SR v zahraničí pracovalo k 25. novembru 2007 650 zamestnancov, z toho 294 žien. V ústredí na Ministerstve zahraničných vecí je 440 zamestnancov, z toho 215 žien. Z celkového počtu 88 vedúcich diplomatických misií

Slovenskej republiky je 8 žien, 4 vo funkcii vedúcej zastupiteľského úradu SR, 1 vo funkcii vedúcej stálej misie SR, 1 generálna konzulka a 2 riaditeľky slovenských inštitútov v zahraničí.

Ženy sa takisto ako vedúce delegácií alebo ich členky zúčastňujú rokovaní medzinárodných organizácií. Vedúcou delegácie SR na 49. zasadnutí Komisie pre postavenie žien bola generálna riaditeľka sekcie Úradu vlády SR, súčasťou delegácie boli aj dve zástupkyne mimovládneho sektora. Na 50. a 51. zasadnutí Komisie pre postavenie žien sa ministerka práce, sociálnych vecí a rodiny zúčastnila rokovania okrúhleho stola na najvyššej úrovni .

K 26. novembru 2007 bolo v súdnictve 844 žien – sudkýň. Väčšinu sudkýň v Slovenskej republike združuje Národná asociácia sudkýň Slovenska so sídlom v Banskej Bystrici. Národná asociácia sudkýň Slovenska je kolektívnym členom Medzinárodnej asociácie sudkýň (*International Association of Women Judges – IAWJ*) so sídlom vo Washingtone. Jej súčasnou predsedníčkou je p. JUDr. Daniela Baranová. Podľa stavu k 22. novembru 2007 Slovenskú republiku v uvedenej asociácii reprezentuje 20 sudkýň.

V rámci projektu MATRA, ktorý bol realizovaný mimovládnu organizáciou Profesionálne ženy, bol v máji 2002 pripravený time table na dosiahnutie zastúpenia žien 50/50:

1998 - 14%
2002 - 20%
2006 - 25%
2010 - 30%
2014 - 40%
2018 - 50%

V záujme naplnenia týchto cieľov boli v rokoch 2002 – 2004 vykonané aktivity:

- realizovaná iniciácia a podpora vzniku Výboru NR SR pre rovnosť príležitostí a postavenie žien (2002),
- podpora úpravy volebného zákona, aby každý tretí kandidát bol iného pohlavia (2001 - 2002, 2004),
- podpora prijatia prvej verzie antidiskriminačného zákona,
- podpora ženskej kandidátky na post ombudsmana,
- pripomienkovanie novely volebného zákona 2003, lobing a mediálne aktivity za schválenie poslaneckého návrhu, aby každý tretí kandidát bol iného pohlavia,
- stála komunikácia s politickými stranami - osobné stretnutia, diskusie, listy, výzvy,
- každoročne v rokoch 2001-2005 zorganizovanie celonárodnej konferencie za účasti zástupcov politických strán i MVO: Prečo potrebujeme viac žien v politike,
- stretnutia v regiónoch.

V priebehu týchto aktivít sa podarilo tému zviditeľniť, dosiahol sa vyšší záujem médií o tému (nie vždy konštruktívny). Boli zakladané regionálne platformy podporujúce vstup žien do politiky. Členmi platforiem boli zástupcovia ženských MVO, iných MVO, politických strán, reprezentantov štátnej správy. Konali sa predvolebné stretnutia v regiónoch s voličmi i zástupcami politických strán. Niektoré strany však motivačné aktivity oslovili natoľko, že napríklad strana „Slobodné fórum“ mala líderku ženu, v strane „ANO“ uplatnili na svojej kandidátnej listine zipsový princíp. Žiaľ, ani jedna z týchto strán sa do parlamentu nedostala.

Napriek všetkým uvedeným aktivitám sa nepodarilo dosiahnuť vyššie ako 20% zastúpenie žien v NR SR. Hlavným dôvodom bolo, že napriek príslubom politické strany, hlavne tie, ktoré sa po voľbách dostali do parlamentu, dobrovoľne nekandidovali ženy na potencionálne

zvoliteľných miestach na kandidátnych listinách politických strán a zákonnú normu sa presadiť nepodarilo.

Roma women

18. V súvislosti s štatistickými údajmi, ktoré umožňujú sledovať a bilancovať trend sociálno-ekonomických pomerov a politického postavenia Rómov ako aj rómskych žien, sa Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity (ďalej len ÚSVRK) stotožňuje so zdôvodnením uvedeným v Periodickej správe spočívajúcim v uplatňovaní zákona č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov.

Značná časť rómskeho obyvateľstva t.j. obyvatelia marginalizovaných rómskych komunít sú vzhľadom k svojmu statusu súčasťou evidencie resp. štatistiky sociálne znevýhodnenej skupiny obyvateľstva, ktorá predstavuje rozsiahlu škálu kategórií ako napr. osamelé matky, absolventi škôl, dlhodobo nezamestnaní, seniori, zdravotne postihnutí a pod. Berúc do úvahy tento fakt, ÚSVRK si uvedomuje, že tieto údaje nemajú jednoznačnú vypovedaciu hodnotu týkajúcu sa Rómov. Absencia relevantných údajov limituje možnosti prehodnocovania či zefektívňovania jestvujúcich mechanizmov/opatrení, ktoré súčasne ovplyvňujú mieru hodnotenia dopadov na rómske obyvateľstvo vrátane rómskych žien v kľúčových oblastiach vzdelávania, zdravia, bývania i zamestnanosti.

Celistvejší pohľad a hlbšiu analýzu životných podmienok Rómov na Slovensku poskytol v roku 2006 UNDP (Rozvojový program OSN- Regionálny úrad pre Európu a Spoločenstvo nezávislých štátov) štúdiou pod názvom „*Správa o životných podmienkach rómskych domácností na Slovensku*“, ktorej základom pre výber rómskych domácností boli údaje zo sociografického mapovania rómskych osídlení (z roku 2004). V tomto materiále sa v úvode popisuje stav vysokej miery odkázanosti na sociálne dávky v rámci rómskych komunít, dopady dlhodobej nezamestnanosti, pri ktorej rómske ženy i muži strácajú zvyšky svojej pracovnej kvalifikácie, v dôsledku čoho sa rozmáha kultúra chudoby. Ďalším sledovaným údajom bola miera využívania nástrojov aktívnej politiky trhu práce (t.j. rekvalifikácie a tréningy, aktívne práce a pod.). Dáta a závery analýz akcentujú skutočnosť, že medzi najzraniteľnejšími skupinami je rómska populácia najviac ohrozená chudobou a sociálnym vylúčením. Výskum prebehol v 720 rómskych domácnostiach, ktoré z hľadiska typu osídlení predstavovali segregované, separované a rozptýlené domácnosti.

V kontexte s informáciami o prostriedkoch zameraných na implementáciu odporúčaní Výboru pre ľudské práva s ohľadom na rómske ženy (CCPR/CO/78/SVK) považujeme za potrebné uviesť, že na základe uznesenia vlády SR č. 1005/2006 bol ÚSVRK poverený koordináciou horizontálnej priority marginalizovaných rómskych komunít, a teda v rámci operačných programov je prierezovou témou v zmysle, ktorej bude problematika rómskych komunít riešená komplexne. Tento prístup zdôrazňuje potrebu partnerskej spolupráce, čo vytvára priestor a možnosť pre zvýšenie participácie, ako aj priamej účasti Rómov v procesoch tvorby a realizácie rozvojových programov

ÚSVRK má ambíciu v súčinnosti s kľúčovými subjektami **aktualizovať štatistické údaje o rómskom obyvateľstve**, prostredníctvom ktorých bude mapovaná vzdelanostná úroveň, bytová problematika a s ňou spojená infraštruktúra, úroveň zdravotnej starostlivosti, zamestnanosti, miera participácie Rómov vo verejnom a politickom živote a pod.

ÚSVRK z pozície strategického partnera kooperuje na príprave strategických dokumentov a koncepcií týkajúcich sa vzdelávania (Koncepcia výchovy a vzdelávania národnostných

menších, Koncepcia výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania, Národný akčný plán boja proti obchodovaniu s ľuďmi /2008-2010/ a ďalšie).

19. V Národnom akčnom pláne - **vzdelávanie** (ďalej len NAPV) je v dvoch zámeroch definovaná téma : rodová rovnosť :

- Zvýšenie percenta rómskych žiakov navštevujúcich stredné školy
-jedným z podporných mechanizmov podporujúcich daný zámer je poskytovanie štipendií pre rómskych žiakov, zároveň sú podporované projekty, ktoré smerujú k úspešnému a plynulému prechodu rómskych detí na stredné školy napr. formou doučovania, avšak tieto zámery majú komplementárny charakter.
- Podpora celoživotného vzdelávania Rómov s neukončeným vzdelaním z aspektu uplatnenia sa na trhu práce (vrátane kariérneho poradenstva)
- jedným zo systémových nástrojov je program „Školy druhej šance“, ako aj projekt „Dokončenie základnej školy“, ktoré umožňujú ukončiť úplné základné vzdelanie.

Vzhľadom na to, že v NAPV nie je stanovená kvantifikácia finančných nákladov, nie je možné adekvátne sa vyjadriť k finančnému zabezpečeniu týchto aktivít, nakoľko NAP vychádza z priorit Koncepcie integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže, vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania, ktoré predstavujú sumu 230 299 079,- Sk .

V Národnom akčnom pláne - **zamestnanosť** (NAPZ) je taktiež v dvoch zámeroch definovaná súvisiaca téma: rodová rovnosť

- Rovnaké zaobchádzanie so všetkými občanmi bez ohľadu na etnický pôvod
- Zvýšenie zamestnateľnosti znevýhodnených skupín uchádzačov o zamestnanie na trhu práce

V NAPZ bola stanovená kvantifikácia finančných nákladov len na rok 2005 (celkové finančné náklady predstavovali sumu 982 172 845 Sk).

V Národnom akčnom pláne - **bývanie** nebol definovaný žiadny zámer súvisiaci s témou rodovej rovnosti

V Národnom akčnom pláne - **zdravie** (NAPZD) boli definované tri zámery súvisiace s rodovou rovnosťou a to :

- Analýza zdravia a zdravotného uvedomenia rómskej komunity v SR
- Zvýšenie efektívneho využitia existujúcej siete zdravotnej starostlivosti rómskou minoritou
- Zlepšenie sexuálneho zdravia Rómov

Vo všetkých troch zámeroch ide o opatrenia vyplývajúce z projektu realizovaného Ministerstvom zdravotníctva SR v rámci projektu PHARE (2004 - 2006) „Zlepšenie prístupu k zdravotnej starostlivosti pre rómske komunity v Slovenskej republike“, v rámci ktorého boli

okrem iného vyškolené/ní terénni zdravotní asistenti/asistentky pre prácu s obyvateľmi rómskych komunít. V súčasnosti sa uvedená pozícia predefinovala pod názov „komunitní zdravotní asistenti“, ktorí pôsobia v rómskych lokalitách v rámci vytipovaných území, avšak ich počet (30) je poddimenzovaný a nepostačuje celkovej spoločenskej potrebe.

Finančné náklady na plnenie zámerov uvedených v NAPZD boli stanovené na obdobie rokov 2005 – 2006 vo výške 38 208 000,- Sk, z toho 32 508 000,- Sk boli prostriedky z vyššie spomenutého projektu

20. Táto otázka do istej miery kopíruje otázku č. 18 resp. odpoveď na ňu, pokiaľ ide o neexistenciu štatistických údajov. V SR je 10-ročná povinná školská dochádzka, z čoho vyplýva, že dievčatá nemôžu byť vylúčené zo školského systému počas tejto doby. Dievčatá, ktoré z rôznych dôvodov nemôžu denne navštevovať ZŠ (napr. materstvo), sa môžu v zmysle zákona č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov po dohode s riaditeľom školy naďalej vzdelávať podľa individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu. V prípade, ak už dovърšili 16 rokov a nezískali vzdelanie poskytované základnou školou, môžu ho získať podľa uvedeného zákona na základnej alebo strednej škole formou kurzu.

Rómovia vrátane rómskych žien nemajú problém týkajúci sa príslušných osobných legitimácií (rodný list, občiansky preukaz).

Employment

21. Slovenská pracovná legislatíva poskytuje relatívne dostatočné predpoklady na vytváranie pracovných príležitostí pre zamestnávanie občanov s rodinnými povinnosťami a so zodpovednosťou za deti, starších alebo odkázaných občanov. Problémom zostáva ich nedostatočné využívanie, prípadne nedodrievanie dotknutých ustanovení zamestnávateľmi v praxi. Preto Národný inšpektorát práce uskutočnil 240 previerok v roku 2006 a 160 previerok v roku 2007, ktoré boli zamerané na posilnenie rovnosti príležitostí a zosúladienie pracovného a rodinného života.

V prípade zistenia menej závažných nedostatkov inšpektori v prvom rade poradia, ako nedostatky odstrániť, pri závažnejšom porušení zákonov alebo iných ustanovení okrem poradenstva spisujú protokol a určia termín vykonania nápravy. Po nesplnení určených opatrení pristupujú k finančným sankciám. Preverovaná organizácia sa môže odvolať proti stanoveným sankciám regionálneho inšpektorátu na národný inšpektorát práce a v ďalšom inštančnom poradí na súd, ktorý rozhodne.

Sankcie sú stanovené v zmysle zákona č.125/2006 Z.z. o inšpekcii práce a to v závislosti od:

1. závažnosti zavinenia a dôsledkov (diskriminácia sa považuje za závažné porušenie),
2. počtu zamestnancov zamestnávateľského subjektu,
3. zvaženia, či porušenie je dôsledkom neúčinného systému alebo náhodnej chyby,
4. posúdenia, či je výskyt porušenia opakovaný alebo ojedinelý.

V prípade udelenia finančnej sankcie je potrebné jasne odôvodniť jej udelenie, pričom výšku sankcie posudzuje komisia a hlavný inšpektor.

V roku 2007 sa sankcie pre porušenie nariadení v oblasti rovnosti príležitostí pohybovali na úrovni 10 tis. Sk, spolu boli udelené pokuty za 120 tis. Sk.

22. Sociálna situácia starších žien v ekonomickej oblasti sa odvíja a úzko súvisí s ich príjmami a neskôr so sociálnymi službami, ktoré je im možné poskytovať, ak sú na ne odkázané.

Miera zamestnanosti žien vo veku 55 – 64 rokov v porovnaní s mužmi v tom istom veku je prezentovaná v nasledujúcej tabuľke:

Miera zamestnanosti v %	rok 2005	rok 2006
muži	47,8	49,9
ženy	15,6	19,0
spolu	30,3	33,2

Zdroj: MPSVR SR, 2007

Nízka zamestnanosť žien vo veku 55 až 64 rokov súvisí s predchádzajúcim systémom dôchodkového zabezpečenia, kedy bol vek odchodu do dôchodku u žien výrazne nižší ako vek mužov a závisel od počtu vychovaných detí. Rozdiel medzi výškami dôchodkových dávok mužov a žien je ešte výraznejší ako medzi ich zárobkami, pritom gender pay gap v súčasnosti predstavuje takmer 27%. Riziko chudoby u žien je na základe štatistických údajov z 90-tych rokov omnoho vyššie ako u mužov, a preto viac využívajú minimálny zaručený príjem ako muži.

V záujme podpory rovnosti žien a mužov v dôchodkových systémoch boli urobené nasledujúce opatrenia:

1. podľa zákona o sociálnom poistení platí štát poistné za každú fyzickú osobu, ktorá sa osobne a celodenne stará o dieťa do šiestich rokov jeho veku alebo o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom do siedmich rokov jeho veku,
2. postupné vyrovnanie dôchodkového veku žien a mužov na 62 rokov v časovom horizonte od 2004 – 2006 pre mužov a 2004 – 2014 pre ženy,
3. používanie rovnakých poistno-matematických vzorcov pre výpočet dôchodkových dávok pre mužov a ženy,
4. rovnaké zaobchádzanie s matkami a otcami.

V prípade, že staršie ženy sa vzhľadom na vek, chorobu alebo inú príčinu dostanú do situácie, kedy potrebujú sociálne služby, k dispozícii sú sociálne služby rôzneho charakteru. Právo na poskytnutie sociálnych služieb ustanovené zákonom o sociálnej pomoci sa zaručuje rovnako všetkým občanom v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania v sociálnom zabezpečení ustanovenou zákonom č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon). Z tohto dôvodu nie je osobitne upravená problematika sociálnej pomoci pre staršie ženy.

Sociálne služby ako špecializované činnosti sa poskytujú na riešenie sociálnej núdze (stavu, keď si občan nemôže sám zabezpečiť starostlivosť o svoju osobu, starostlivosť o svoju domácnosť, ochranu a uplatňovanie svojich práv a právom chránených záujmov alebo kontakt so spoločenským prostredím najmä vzhľadom na vek, nepriaznivý zdravotný stav, sociálnu neprispôbenosť alebo stratu zamestnania). Ide hlavne o poskytovanie vecných (nefinančných) dávok.

Poskytované sú nasledujúce sociálne služby:

- a) opatrovateľská služba
- b) organizovanie spoločného stravovania
- c) prepravná služba
- d) starostlivosť v zariadeniach sociálnych služieb (domov dôchodcov, domov-penzión pre dôchodcov, zariadenie opatrovateľskej služby, domov sociálnych služieb, zariadenie chráneného bývania, domov pre osamelých rodičov, stanica opatrovateľskej služby, útulok, rehabilitačné stredisko, klub dôchodcov, jedáleň pre dôchodcov, stredisko osobnej hygieny, práčovňa)
- e) sociálna pôžička

Pohlavie prijímateľov sa zohľadňuje pri štatistickom zisťovaní. V roku 2005 bolo v domovoch dôchodcov a v domovoch penziónoch (zariadenia pre starších ľudí) umiestnených 9 917 žien, čo z celkového počtu obyvateľov týchto zariadení predstavuje takmer 68%.

Druh zariadenia	Obyvatelia k 31. 12. 2005	z toho		
		osoby dôchodkovom veku	muži	ženy
domovy dôchodcov	13 012	12 289	4 342	8 670
domovy - penzióny pre dôchodcov	1 641	1 636	394	1 247
Spolu	14 653	13 925	4 736	9 917

Zdroj: ŠÚ SR

Rovnako sa sleduje pohlavie pri zamestnancoch poskytujúcich sociálne služby. Ku koncu roka 2005 pracovalo v zariadeniach sociálnych služieb v zriaďovateľskej pôsobnosti obcí a samosprávnych krajov 12 168 zamestnancov, z toho 10 486 žien, čo predstavuje 86% z celkového počtu zamestnancov.

Peňažné príspevky na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia

Ide o kompenzáciu znevýhodnení v oblasti mobility, komunikácie, nevyhnutných životných úkonov a prác v domácnosti a zvýšených výdavkov.

Formami kompenzácie sú sociálne služby a peňažné príspevky, ktoré sa poskytujú jednotlivo alebo v rozličných vzájomných kombináciách, vždy však v závislosti od individuálnych potrieb. Peňažné príspevky na kompenzáciu sa neposkytujú zo štátneho rozpočtu v plnej výške, ale na ich poskytovaní sa určitou mierou podieľa aj klient.

Typy peňažných príspevkov na kompenzáciu (PP) pre občanov s ťažkým zdravotným postihnutím:

- PP na osobnú asistenciu
- PP na zaobstaranie pomôcky
- PP na opravu pomôcky
- PP na kúpu osobného motorového vozidla
- PP na prepravu
- PP na úpravu bytu, rodinného domu alebo garáže
- PP na zvýšené výdavky
- PP za opatrovanie

Poskytovanie peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia sa neupravuje osobitne pre ženy, nakoľko podmienky pre priznanie týchto príspevkov sa vzťahujú rovnako na všetkých bez rozdielu pohlavia.

Pohlavie sa sleduje ako štatistický ukazovateľ poberania jednotlivých peňažných príspevkov. V mesiaci september roku 2007 boli peňažné príspevky poskytnuté 191 640 občanom, z toho 125 095 ženám, čo predstavuje takmer 65% z celkového počtu poberateľov.

Poberatelia peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia v septembri 2007

Typ peňažného príspevku (PP)	Celkový počet poberateľov	Z toho	
		Ženy	Muži
PP na osobnú asistenciu	5917	3035	2882
PP na zaobstaranie pomôcky	7	4	3
PP na opravu pomôcky	3	2	1
PP na kúpu osobného motorového vozidla	6	2	4
PP na prepravu	2176	1408	768
PP na úpravu bytu, rodinného domu alebo garáže	8	5	3
PP na zvýšené výdavky	133467	79199	54268
PP za opatrovanie	50056	41440	8616
Spolu	191640	125095	66545

Zdroj: MPSVR SR , 2007

23. V hypotekárnych a komerčných bankách sa pri žiadosti o poskytnutie úveru či hypotekárneho úveru neposudzuje, či ide o ženu žiadateľku, prípadne muža žiadateľa o úver. Oddelenia rizík sledujú kritériá bonity klienta, platobnej schopnosti, záznamu v úverovom registri či počtu rokov žiadateľa do dovŕšenia dôchodkového veku.

24. V súvislosti s pôrodom a starostlivosťou o narodené dieťa patrí žene podľa Zákonníka práce materská dovolenka v trvaní 28 týždňov a v prípade, ak žena porodila zároveň dve deti alebo viac detí alebo ak ide o osamelú ženu, patrí jej materská dovolenka v trvaní 37 týždňov. V súvislosti so starostlivosťou o narodené dieťa patrí aj mužovi od narodenia dieťaťa rodičovská dovolenka v rovnakom rozsahu, ak sa stará o narodené dieťa.

Ak bol otec nemocensky poistený, vzniká mu v situáciách, ktoré zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení taxatívne ustanovuje, počas 22 týždňov nárok na dávku nemocenského poistenia, materské. Na materské má otec nárok napr. ak matka dieťaťa zomrela alebo zo zdravotných dôvodov sa o dieťa nemôže starať alebo aj v prípade, ak sa otec dohodne s matkou. V takomto prípade však môže otec matku na materskej dovolenke vystriedať najskôr šesť týždňov odo dňa pôrodu, t.j. až po uplynutí obdobia, v ktorom trvá nárok na materské výlučne matke dieťaťa. Vznik nároku na materské otcovi je podmienený splnením rovnakých podmienok ako u nároku na materské matke. Materské sa vypláca vo výške 55 percent mzdy, z ktorej rodič platil nemocenské poistenie.

Na prehlbenie starostlivosti o dieťa je zamestnávateľ povinný poskytnúť žene alebo mužovi, ktorí o to požiadajú, rodičovskú dovolenku až do troch rokov veku dieťaťa, resp. do šesť rokov veku dieťaťa, ktoré má dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav vyžadujúci si osobitnú starostlivosť. V čase rodičovskej dovolenky patrí rodičovi podľa zákona č. 280/2002 Z. z. o rodičovskom príspevku v znení neskorších predpisov rodičovský príspevok, ktorý je štátnou sociálnou dávkou. Rodičovským príspevkom štát prispieva rodičovi na zabezpečovanie riadnej starostlivosti o dieťa do troch rokov veku alebo do šiestich rokov veku dieťaťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom, alebo do šiestich rokov veku dieťaťa zvereného do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov najdlhšie však tri roky od právoplatnosti rozhodnutia súdu o zverení dieťaťa do tejto starostlivosti. Poskytovanie rodičovského príspevku je podmienené riadnou starostlivosťou rodiča o dieťa a trvalým pobytom tak rodiča ako aj dieťaťa na území Slovenskej republiky (u cudzincov sa pripúšťa aj pobyt prechodný). Pri splnení uvedených zákonných podmienok nároku patrí rodičovský príspevok rodičovi po skončení poberania materského a v prípade rodiča, ktorému nevznikol nárok na materské, patrí rodičovský príspevok už od narodenia dieťaťa. Výška rodičovského príspevku je 4 560 Sk mesačne. Ktorý z rodičov bude poberateľom rodičovského príspevku závisí výlučne od rozhodnutia a dohody rodičov. Takisto v celom období nároku do troch, resp. šiestich rokov veku dieťaťa, majú rodičia možnosť striedať sa pri uplatnení nároku na tento príspevok.

Napriek skutočnosti, že platná legislatíva ustanovuje rovnaké podmienky a možnosti pre uplatnenie nároku na rodičovský príspevok tak matke ako aj otcovi dieťaťa, otcovia detí túto možnosť využívajú len v minimálnom rozsahu. Podľa štatistiky za mesiac september 2007 bolo z celkového počtu 134 238 poberateľov rodičovského príspevku 2 617 otcov, t.j. 1,95 %.

Health

25. Sterilizácia a jej definícia sa okrem Trestného zákona nachádza aj v zákone č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti. v § 40:

(1) Sterilizácia na účely tohto zákona je zabránenie plodnosti bez odstránenia alebo poškodenia pohlavných žliaz osoby.

(2) Sterilizáciu možno vykonať len na základe písomnej žiadosti a písomného informovaného súhlasu po predchádzajúcom poučení osoby plne spôsobilej na právne úkony alebo zákonného zástupcu osoby nespôsobilej dať informovaný súhlas doplnenej o písomnú žiadosť a informovaný súhlas osoby nespôsobilej dať informovaný súhlas a rozhodnutie súdu na základe žiadosti zákonného zástupcu.

(3) Poučenie predchádzajúce informovanému súhlasu sa musí poskytnúť spôsobom ustanoveným v § 6 ods. 2 a musí zahŕňať informácie o

- a) alternatívnych metódach antikoncepcie a plánovaného rodičovstva,
- b) novej zmene životných okolností, ktoré viedli k žiadosti o sterilizáciu,
- c) medicínskych dôsledkoch sterilizácie ako metóde, ktorej cieľom je nezvratné zabránenie plodnosti,
- d) možnom zlyhaní sterilizácie.

(4) Žiadosť o sterilizáciu sa podáva poskytovateľovi, ktorý sterilizáciu vykonáva. Žiadosť o sterilizáciu ženy posudzuje a sterilizáciu vykonáva lekár so špecializáciou v špecializačnom odbore gynekológia a pôrodníctvo, žiadosť o sterilizáciu muža posudzuje a sterilizáciu vykonáva lekár so špecializáciou v špecializačnom odbore urológia.

(5) Sterilizáciu nemožno vykonať skôr ako 30 dní po informovanom súhlase.

Zverejňovanie nových prvkov zákona je zabezpečené jednak zverejňovaním každého nového legislatívneho opatrenia na webovej stránke MZ SR, ako aj v Zbierke zákonov SR, a je povinnosťou každého zdravotníckeho pracovníka ich sledovať, ovládať a uplatňovať v praxi. Nová legislatíva obsahuje pravidelné a sústavné sledovanie sterilizácií. Tieto sú vykazované v zdravotných výkazoch o ambulantnej činnosti a ústavnej zdravotnej starostlivosti ako iný druh antikoncepcie.

26. V SR bola vykonaná dôkladná revízia vykonaných sterilizácií, a to hlavne v marginalizovaných skupinách obyvateľstva, a bola vypracovaná rozsiahla záverečná práca, kde boli tieto prieskumy vyhodnotené. Ani v jednom prípade nebolo dokázané nezákonné vykonávanie sterilizácií v SR, no boli zistené nedostatky v evidencii a v zdravotnej dokumentácii, a to najčastejšie u prípadov, kde šlo o akútne výkony spojené s ukončovaním rizikových gravidít (sectio caesarea pre masívne krvácania pod.).

V tejto súvislosti však ešte stále prebiehajú súdne konania, preto nie je možné poskytnúť odpoveď na otázku.

27. Výbor pre práva dieťaťa odporúčal vytvoriť zariadenia: „Náruč záchrany“ (nechaj si ma mama), „Kolísku záchrany“ (daruj ma mama) a „Hniezda záchrany“ (verejné inkubátory pre nechcené, narodené deti). Na Slovensku bolo zatiaľ zriadených 13 „Hniezd záchrany“ (Bratislava – Petržalka, Bratislava – Kramáre, Žilina, Prešov, Nové Zámky, Nitra, Trnava, Ružomberok, Banská Bystrica, Košice, Rožňava, Dolný Kubín, Spišská Nová Ves). Vďaka nim bolo zachránených 14 detí len do konca augusta 2007 a počet mŕtvych nechcených detí za rok klesol z 20 na 3 deti. Na základe implementácie „Európskej stratégie pre zdravie detí a

dorastu“ Ministerstvo zdravotníctva SR pripravuje návrh Národného programu starostlivosti o deti a dorast.

Podľa zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kurately sú všetky subjekty, ktoré vykonávajú opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately povinné dbať na to, aby nedochádzalo k ohrozovaniu alebo porušovaniu práv dieťaťa, všetky tieto subjekty sú podľa tohto zákona povinné zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a ochranu jeho právom chránených záujmov, pri rešpektovaní jeho práv priznaných Dohovorom o právach dieťaťa. Každý je povinný upozorniť orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na porušovanie práv dieťaťa. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, iný štátny orgán, ktorý je príslušný chrániť práva a právom chránené záujmy dieťaťa, zariadenie, obec, vyšší územný celok, akreditovaný subjekt, škola, školské zariadenia poskytovateľa zdravotníckej starostlivosti sú povinné poskytnúť dieťaťu okamžitú pomoc pri ochrane jeho život a zdravia, vykonať opatrenia na zabezpečenie jeho práv a právom chránených záujmov a to i sprostredkovaním takejto pomoci.

Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri vykonávaní opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre maloleté dieťa postupuje v súlade s platnými vnútroštátnymi právnymi predpismi, ako i s medzinárodnými dohovormi v oblasti ochrany práv detí. Vychádzajúc z týchto dokumentov sa ochrana práv a právom chránených záujmov dieťaťa považuje za najdôležitejšie hľadisko pri rozhodovaní o dieťati.

Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonáva potrebné opatrenia na ochranu života, zdravia a priaznivého vývinu dieťaťa nepretržite. Nepretržitá, sústavná pomoc dieťaťu v naliehavých prípadoch je zabezpečená služobnou pohotovosťou zamestnancov orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Ak sa ocitne dieťa bez akejkoľvek starostlivosti, alebo ak je jeho život, zdravie alebo priaznivý psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin vážne ohrozený alebo narušený, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, v obvode ktorého sa dieťa nachádza, je povinný bezodkladne podať súdu návrh na vydanie predbežného opatrenia podľa osobitného predpisu, zabezpečiť uspokojenie základných životných potrieb dieťaťa a jeho prijatie do detského domova; orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je povinný zabezpečiť prijatie dieťaťa do detského domova aj vtedy, ak nepodal súdu návrh na vydanie predbežného opatrenia podľa osobitného predpisu a súd ho o to požiada.

V návrhu na vydanie predbežného opatrenia orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately uvedie fyzickú osobu alebo právnickú osobu, ktorej navrhuje dieťa dočasne zveriť do starostlivosti, pričom prihliada na zachovanie rodinných vzťahov a príbuzenských vzťahov dieťaťa.

Zabezpečenie náhradného rodinného prostredia deťom

Oblasť náhradnej rodinnej starostlivosti je upravená predovšetkým zákonom o rodine. Ide o viacero osobitne usporiadaných, na seba nadväzujúcich a vzájomne sa podmieňujúcich dočasných opatrení, ktoré nahrádzajú osobnú starostlivosť rodičov o maloleté dieťa v prípadoch, ak ju rodičia nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť. Náhradná starostlivosť môže vzniknúť len rozhodnutím súdu. Rozumie sa ňou zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča (ďalej ako „náhradná osobná starostlivosť“), pestúnska starostlivosť a ústavná starostlivosť. Pri rozhodovaní súdu o tom,

ktorý zo spôsobov náhradnej starostlivosti zvolí, sa vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa. Náhradná osobná starostlivosť alebo pestúnska starostlivosť má prednosť pred ústavnou starostlivosťou.

Ak dieťa nie je možné dieťa zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sprostredkuje dieťaťu pestúnsku starostlivosť alebo osvojenie (ďalej len “náhradná rodinná starostlivosť”).

V záujme posilňovania náhradnej rodinnej starostlivosti, a teda aj systému pestúnskej starostlivosti, bol v roku 2005 prijatý nový zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2006. Tento zákon upravuje poskytovanie finančných príspevkov, ktorými štát podporuje náhradnú starostlivosť o dieťa, ak ju vykonáva osobne iná fyzická osoba ako rodič. Prioritou tejto právnej úpravy bolo okrem iného vytvoriť podmienky i na rozvoj náhradnej osobnej starostlivosti, ktorá dovtedy nebola štátom podporovaná a ako vyplýva z tabuľky tento zámer sa úspešne naplnia.

Druhy príspevkov a ich výška:

Typ príspevku (týka sa aj pestúnskej starostlivosti)	Vek dieťaťa	Stav do 31.12.2005	Platný stav od 1.1.2006
		Výška v Sk	
Jednorazový príspevok pri zverení do náhradnej starostlivosti	0-6	5 840	8 840
	6-15	7 180	8 840
		7 650	8 840
Jednorazový príspevok pri zániku náhradnej starostlivosti		7 650	22 100
Opakovaný príspevok dieťaťu	0-6	2 340	3 320
	6-15	2 880	3 320
	15 +	3 070	3 320
Opakovaný príspevok náhradnému rodičovi		1 430*	4 230**
Osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi starajúcemu sa o dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím		—	1 740

Zdroj: MPSVR SR, 2007

Vysvetlivky:

*na každé dieťa zverené do starostlivosti náhradného rodiča

** bez ohľadu na počet detí, ktoré sú zverené do starostlivosti náhradného rodiča, sa vypláti v jednej sume. Ak má náhradný rodič zverených troch a viac súrodencov + 3000 Sk mesačne

Výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri zabezpečení náhradného rodinného prostredia po implementácii zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately je možné komplexne zhodnotiť na základe štatistického zisťovania, ktoré umožňuje komparáciu roku 2006 s predchádzajúcimi rokmi, kedy sa opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonávali podľa predchádzajúcej právnej úpravy.

Počet detí zverených do náhradných rodín - 2001 – 2006

	Osvojenie (zverené do predosvojiteľ skej starostlivosti)	Náhradná osobná starostlivosť	Pestúnska starostlivosť	Poručníctvo	Spolu
2001	253	604	414	145	1416
2002	261	565	418	127	1371
2003	317	693	460	101	1571
2004	294	626	495	237	1652
2005	271	708	480	174	1633
2006	336	1144	365	179	2024
komp.05	(+65)	(+436)	(-115)	(+5)	(+391)

Zdroj: MPSVR SR, 2007

Efektívnym využívaním a kombináciou opatrení, ktoré priniesla nová právna úprava a v neposlednom rade aj flexibilitou úradov PSVR a súdov (24 hod. dosažiteľnosť) sa podarilo docieľiť výrazný nárast počtu detí zverených do starostlivosti budúcich osvojiteľov.

Ak nie je dieťa možné zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti a nie je možné sprostredkovať náhradnú rodinnú starostlivosť je potrebné dieťaťu zabezpečiť umiestnenie v zariadení na výkon rozhodnutia súdu. Jedným z týchto zariadení je detský domov.

Detský domov je zariadenie sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately na vykonávanie troch druhov súdnych rozhodnutí:

- rozhodnutie súdu o nariadení ústavnej výchovy (ak dieťaťa nie je dieťa možné zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti alebo pestúnskej starostlivosti a ak iné výchovné opatrenia nevedli k náprave),
- rozhodnutie súdu o nariadení predbežného opatrenia (dočasné opatrenie súdu, pokiaľ súd nerozhodne vo veci samej),
- rozhodnutie súdu o uložení výchovného opatrenia (ochranné opatrenie súdu v prípadoch, ak opatrenie miernejšieho charakteru nevedlo k náprave nepriaznivej situácie dieťaťa; výchovné opatrenie je obmedzené maximálnou dobou 6 mesiacov; po uplynutí stanovenej lehoty súd zhodnotí efektívnosť a podľa výsledku zhodnotenia môže rozhodnúť o uložení iného výchovného opatrenia).

Detský domov nahrádza prirodzené rodinné prostredie dieťaťa s dôrazom na dočasnosť umiestnenia dieťaťa v zariadení. Zákon č. 305/2005 Z. z. ukladá zriaďovateľom detských domovov utvoriť v zariadeniach do 31. decembra 2006 také podmienky, aby bolo každé dieťaťo do jedného roku veku po diagnostike zaradené výlučne do profesionálnej rodiny. Do 31. decembra 2008 je potrebné v detských domovoch utvoriť také podmienky, aby bolo do profesionálnej rodiny zaradené každé dieťaťo do troch rokov (výnimku tvoria deti, ktorých zdravotný stav toto vylučuje). Dočasné umiestnenie detí v detských domovoch umožní docieľiť systematické prehodnocovanie výkonu rozhodnutí a prehodnocovanie opatrení na sanáciu rodinného prostredia dieťaťa vrátane finančných opatrení (napr. príspevok rodičom na dopravu za dieťaťom do detského domova, príspevok na stravu vyplácaný počas pobytu dieťaťa doma, počas víkendov, prázdnin a pod.).

V detskom domove sa vykonáva ústavná starostlivosť v profesionálnej rodine alebo v samostatných diagnostických skupinách, v samostatných skupinách alebo špecializovaných

samostatných skupinách pre určený počet detí so samostatným stravovaním, hospodárením a vyčleneným rozpočtom. V profesionálnej rodine zabezpečujú starostlivosť o deti manželia, ktorí sú zamestnanci detského domova, alebo fyzická osoba, ktorá je zamestnancom detského domova. V profesionálnej rodine je maximálny počet detí šesť, ak sú profesionálni rodičia manželia. Ak je profesionálny rodič len jeden, maximálny počet detí sú tri deti. V samostatnej diagnostickej skupine poskytujú starostlivosť najviac ôsmim deťom minimálne štyria vychovávatelia a odborní zamestnanci (diagnostika) a ďalší zamestnanec (napr. pomocný vychovávateľ). V samostatnej skupine a špecializovanej samostatnej skupine desiatim deťom starostlivosť zabezpečujú dvaja až štyria vychovávatelia a ďalší zamestnanec. Ak ide o deti do troch rokov, starostlivosť zabezpečujú maximálne šiestim deťom najmenej štyria vychovávatelia alebo zdravotné sestry a ďalší zamestnanec.

V detskom domove sa vypracúva individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa. Jeho súčasťou je najmä plán výchovnej práce s dieťaťom, plán sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou. Vypracováva sa v spolupráci s obcou a orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately alebo v spolupráci s akreditovaným subjektom. Individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa sa vyhodnocuje najmenej jedenkrát mesačne. Ak je dieťa ťažko zdravotne postihnuté, súčasťou individuálneho plánu rozvoja osobnosti dieťaťa je aj program rehabilitačnej činnosti vykonávanej s cieľom aktivizovať vnútorné schopnosti dieťaťa na prekonanie osobnostných a sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia.

Optional protocol

28. Opčný protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien je publikovaný v Zbierke zákonov SR pod číslom 343/2001. S cieľom jeho bližšieho predstavenia verejnosti sa na pôde Ministerstva zahraničných vecí SR uskutočnil seminár „*Ochrana ľudských práv žien na pôde OSN*“. Hostami seminára boli odborníci na problematiku rodovej rovnosti, ktorí verejnosti umožnili osvojiť si ucelený pohľad na vývoj rodovej rovnosti na pôde OSN, ako aj na významné postavenie dohovoru a jeho opčného protokolu ako právneho nástroja pri odstraňovaní diskriminácie žien. Na seminári sa zúčastnili aj zástupkyne ženských mimovládnych organizácií, a tak seminár poskytol vhodnú platformu na výmenu názorov, pričom zároveň poukázal na nedostatky, ktorým bude musieť vláda SR venovať v budúcnosti potrebnú pozornosť.

29. Pristúpenie k zmenenému článku 20 odseku 1 Dohovoru je stále v procese dôkladného zvažovania Ministerstva zahraničných vecí SR a Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR.